

Олена ШАВУРСЬКА,
канд. екон. наук, викладач,
ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ»,
м. Житомир

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність теми дослідження. В процесі функціонування у підприємства виникають численні витрати різних видів діяльності, які для забезпечення реагування на їх зміни підлягають управлінню. В умовах сучасності, з метою оптимізації витрат з позиції їх складу, структури, поведінки, причин виникнення, доцільності виникнення, забезпечення цільового рівня витрат, використання резервів економії витрат (в межах допустимого) вітчизняні підприємства повинні удосконалювати систему управління витратами. Ефективна поточна діяльність підприємства та його майбутній розвиток ґрунтуються, перш за все, на правильному визначенні управління витратами, що є теоретичним фундаментом впровадження системи управління витратами в алгоритмі системно-організаційної діяльності підприємства.

За таких умов організація ефективного та раціонального управління витратами постає одним з ключових завдань управління, адже саме від вирішення завдань, пов'язаних із ефективним управлінням витратами, залежать стійкість та конкурентоспроможність підприємства в цілому, як у короткостроковій, так і у довгостроковій перспективі. Відмічаючи вагомий науковий внесок у розробку теорії управління витратами, маємо зауважити, що окремі питання, зокрема пов'язані з комплексною оцінкою ефективності управління витратами та пошуком резервів їх зниження у галузевому контексті, залишаються дискусійними, а отже, потребують подальших досліджень.

Система управління складається й функціонує не тільки відповідно до змісту функції управління й характеру відносин, які лежать в основі управлінських

взаємозв'язків, а й відповідно до умов, в яких формується система управління, а також відповідно до іманентно належних системі управління принципів її побудови, функціонування й перетворення. Таким чином, з нашої точки зору, управління витратами являє собою надзвичайно складний, багатоаспектний та динамічний процес, який складається з формування та здійснення управлінських впливів, що базуються на застосуванні об'єктивних економічних закономірностей відносно формування та регулювання витрат підприємства відповідно до його стратегічних та поточних цілей.

Кожен елемент системи управління витратами виконує чітко поставлені завдання, які вчені досить часто ототожнюють з функціями управління чи менеджменту (планування, організація, контроль, регулювання, мотивація, облік, аналіз, координація, стимулювання, контролінг), що властиві управлінню будь-яким об'єктом. Таке ототожнення елементів управління витратами з функціями управління породжує теоретичні та методологічні протиріччя. Існування управління як системи пояснюється тісним взаємозв'язком об'єкту та суб'єкту управління (підсистем управління). В управлінні завжди присутні два компоненти: керуючий та керований. Управління витратами передбачає вплив суб'єкта управління на об'єкт управління для досягнення поставлених завдань.

На погляд автора, система управління витратами підприємства є цілісною і становить сукупність елементів, які взаємопов'язані і взаємодіють між собою, тим самим підвищуючи ефективність управління підприємством, досягнення ним запланованих результатів діяльності найбільш економічно ефективним способом.

Такими елементами є: об'єкти та суб'єкти управління витратами, цілі функціонування системи управління витратами, функції управління витратами, чинники управлінського впливу, джерела інформації про функціонування системи управління витратами, методичний інструментарій прийняття управлінських рішень, канали комунікації та способи формалізації результатів функціонування системи управління витратами (табл. 1).

Управління означає діяльність підприємства, що спрямована на реалізацію цілей об'єкта управління за умови раціонального використання наявних ресурсів.

Характеристика складових системи управління витратами

Об'єкт управління	різні центри витрат підприємства (підрозділи, цехи, відділи, дільниці тощо), в межах який відбуваються господарські процеси					
Суб'єкт управління	керівництво підприємства, власники підприємства, відповідальні особи, наймані менеджери, спеціальні служби, фахівці в певній сфері фінансово-господарської діяльності					
Функції	Організація	Аналіз	Планування	Мотивація	Контроль	Нормування
	Організація процесу виробництва, забезпечення запасами, товарами, оптимального використання ресурсів	Оцінка використання ресурсів в попередніх періодах, аналіз ринкової ситуації	Планування роботи з контрагентами, робочої програми, кошторису витрат	Матеріальне та моральне стимулювання працівників за економію ресурсів	Контроль якості продукції, за вчасним виконанням робіт, за фондом робочого часу	Виробничих ресурсів, праці, регулювання виробництва
Методи	удосконалення управління	модернізація виробництва	преміювання персоналу	маркетингові дослідження щодо ресурсної складової, використання внутрішніх резервів,		
Фактори впливу	Структура витрат підприємства	Структура собівартості	Обсяг виробництва	Структура асортименту товарів і послуг Рівень і структура цін на товари і послуги		
Інструмент впливу	Бюджетний метод планування	Аналіз беззбитковості виробництва	Метод ситуаційного аналізу	Моделювання факторних залежностей Метод оцінки і перегляду планів (PERT) Калькулювання «на основі діяльності» («ABC-аналіз»)		
Важелі	Стимули	моральне стимулювання		матеріальне стимулювання		
	Санкції	штрафи		Матеріальна та кримінальна відповідальність за допущені порушення		

Складено: [автором]

Серед цілей об'єкта управління – мінімізація витрат або ефективне витрачання ресурсів, що повинні бути обґрунтованими. На сьогодні існує багато методів управління витратами. До найбільш прогресивних методів можна віднести концепцію стратегічного управління витратами. В табл. 2. виділено ключові відмінності традиційних методів та стратегічного управління витратами. Таким чином, традиційні підходи управління базуються на контролі в єдиній ланці ланцюжка створення цінності – виробництво, а сучасні методи враховують весь ланцюжок, включаючи до виробничі і після виробничі витрати, пов'язані з продуктами чи послугами. Це охоплює і взаємодію із постачальниками, що являє собою дуже важливий елемент в сучасному світі для ефективної діяльності

підприємства, що також може суттєво впливати на рівень витрат. Проте це не означає, що підприємству слід відмовитись від традиційних методів управління. Дуже успішним є поєднання цих методів, адже стратегічне управління передбачає прийняття рішень на вищих ланках управління, тоді як традиційний підхід спрямований на детальний контроль витрат під час виробничої стадії.

Таблиця 2

Порівняння традиційних методів та стратегічного управління витратами

№ з\п	Традиційний метод	Стратегічний метод
1	Акцент робиться на контролі та мінімізації зростання витрат	передбачає скорочення витрат підприємницької діяльності
2	Визначаються виробничі витрати (собівартість на одиницю готової продукції) та витрати на утримання виробничих підрозділів та за видами діяльності	Витрати аналізують з позиції різних етапів загального ланцюжка створення цінності, частиною якого є підприємство і його підрозділи
3	Оцінка змінних і постійних витрат. Базовим фактором, який відповідає за утворення витрат є обсяг реалізації	Витрати є наслідком значно загальніших структурних і функціональних чинників

Складено на основі: [1, 2].

Таким чином, система управління витратами є складним і динамічним процесом, який складається з формування та здійснення управлінських впливів, що базуються на застосуванні об'єктивних економічних закономірностей відносно формування та регулювання витрат підприємства відповідно до його стратегічних та поточних цілей. Процес управління витратами має на меті виявити, як саме сформувалася собівартість, які чинники мали на неї позитивний, а які – негативний вплив. Це, по-перше, а по-друге, процес управління витратами має бути спрямований на прогнозування можливої величини витрат, максимально точне передбачення їх рівня та поточне оперативне втручання у діяльність підприємства в разі виявлення відхилень від наперед визначеного бажаного стану.

Список використаних джерел

1. Давидович І.Є. Управління витратами: навч. посібн. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 320 с.
2. Ясінська А.І. Сутність управління витратами на вітчизняних підприємствах. *Вісник Національного університету Львівська політехніка*. 2017. № 14 (594). С. 357–360.